

GENT IN 1857

Op 31 december 1856 werd de tienjaarlijkse volkstelling gehouden. Gent telt 106 641 inwoners met 23 210 gezinnen. Sedert 1846 is de bevolking dus slechts met 3663 inwoners vermeerderd. Dit is zeker toe te schrijven aan de hongerjaren en de cholera-epidemie. De bevolking van ons land steeg in tien jaar met 192 910 inwoners, maar in Oost-Vlaanderen daalde de bevolking met 16 426 eenheden en in West-Vlaanderen met 18092 eenheden. Gent telt 15394 huizen, waarvan 998 onbewoond. Van de huizen staan er 4734 (30,7 o/o) in 598 beluiken, waar 5622 gezinnen (24,2 o/o) in wonen met in totaal 20 796 personen (19,5 o/o).

2 Januari : Op nieuwjaarsavond hebben de muziekkorpsen van de burgerwacht een serenade gegeven aan de heer Lacoste, de nieuwe generaal. De generaals van het leger hebben ook een serenade ontvangen van de muziekkorpsen van de regimenten te Gent gekazerneerd.

4 Januari : In Spiegelhove heeft er een indrukwekkende vergadering plaats. Meer dan 4000 katoenbewerkeren komen protesteren tegen het ongelukkig wetsontwerp van de regering, waarbij katoenen weefsels uit andere landen tolvrij mogen ingevoerd worden, terwijl Frankrijk en Duitsland zware tolrechten heffen op Belgische producten. Door de Koormaatschappij werden 2360 broden uitgedeeld.

9 Januari : De bewoners van de Kalanderberg klagen er over, dat de openbare pomp rechtover de Voldersstraat geen water geeft. Vele huizen beschikken niet over drinkbaar water.

In de gemeenteraad hebben de raadsleden A. Dubois en De Baets gevraagd de politiereglementen in het Vlaams op te stellen.

In de herberg De Beurs werd een maatschappij gesticht met als doel de zoutnijverheid op te beuren. Er werd vastgesteld, dat enkele jaren geleden 20 tot 24 zoutzieders bedrijvig waren, die aan een honderdtal werklieden werk verschafte en waarbij ook de stad een aanzienlijk inkomen had door de octrooirechten. De hoeveelheid geraffineerd zout kon vroeger geraamd worden op vier miljoen kg. en is nu verminderd tot 300 000 kg. per jaar.

12 Januari : De gemeenteraad beslist dat de reglementen in het Vlaams en in het Frans zullen opgesteld worden.

4 Februari : De Blauwe Meisjes, gevestigd in de Onderstraat, hebben de opdracht ontvangen een kanten bruidskleed te maken voor prinses Alice (25.4.1843) dochter van koningin Victoria van Engeland. De prinses zal op 2.7.1862 huwen met prins Frederik van Hessen-Darmstadt.

16 Februari : Door de politierechtbank werd een toeschouwer in de opera veroordeeld tot een boete van vijf frank omdat hij geroepen had, dat hij geen vrede nam met de verandering van het programma.

23 Februari : De cavalcade ingericht door de Zonder Naam heeft een massa kijklustigen gelokt. In de stoet waren een aantal prachtig versierde wagens, waaronder de Krinolienziekte, de vrijhandel, de bescherming van de nationale nijverheid, een Vlaams feest naar Teniers, een boerenfeest met muziek en dans, de bewoners van het hemels keizerrijk met keizer Fich-ton-Kan. De geldomhalingen brachten 3810 F. op. Het karnavalfeest ging gepaard met een felle politieke strijd; de burgemeester in het bijzonder moest het ontgelden. Hier een deel van een karnavallied van 1857

DE KARNAVAL

TE GENT

In den Jare Onzes Heeren 1857.

1.

Pier, onzen êwe goeje Pier,
kwam gister uit zy graf,
hy sprak tot Jan, den herbergier,
die hem en pinte gaf :

Is er geen nieuws hier, niemandal ?
hoe ging het meê den karnaval ?
was 't wel ? vroeg Pier la la sa sa,
was 't wel ? vroeg Pier la la.

3.

Me zag nie anders op den toer
aes schimpen tegen Dok,
die, lyk ge weet, kwam aen het roer
in liberalen rok :

dien rok keerd'hy zoo dikwyls dat
het nu den smeerigst' is der stad -
Hy stinkt ! zei Pier la la sa sa,
hy stinkt ! zei Pier la la.

Ook karikaturen werden uitgedeeld, die de strijd van Le Bien Public tegen de Gentse universiteit voorstelden. (B.R.U.G. : G 8140). Sommige gemaskerden droegen een windhaan op het hoofd en met op de rug het opschrift :

Ik ben een dwalende sterre.

Ik zal maar vast zijn als ik ten gronde lig.

Een ander opschrift luidde :

Lemaire Auguste,

Premier Polichinelle de la ville.

Part et jure.

De rester ailleurs ce qu'il a été à Gand.

De politie poogde de vermommings met een politiek aspect te verhinderen. Voor de Concorde op de Kouter had er een botsing plaats tussen de politie, die enkele opschriften wilde wegnemen en personen, die dit wilden beletten.

Op 28 maart zal een zekere Pijn voor de boetstraffelijke rechtbank moeten verschijnen wegens weerspanningheid aan de politie op carnaval. Volgens de politie heeft Pijn geroepen "A bas la police ! A bas l'inquisition !" Volgens getuigen echter had Pijn geroepen "Pas d'armes ! Pas de police !" In elk geval Pijn werd veroordeeld tot een maand gevangenis en de kosten.

Carnaval 1857 zal zwaar op de maag liggen van Le Bien Public en op 19.1.1859 zal onze krant nog schrijven : "Pendant le carnaval de 1857 de scènes bien hideuses eurent lieu à Gand, mais ce qui fut plus hideux encore ce fut la conduite que tint le journal, auquel M. Van der Stichelen et Dubois attachèrent alors leurs noms".

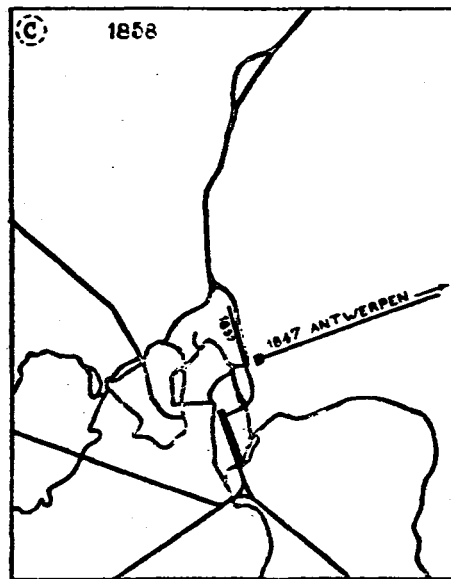
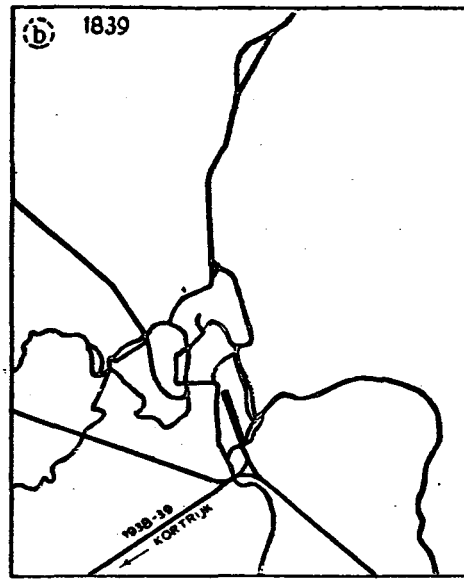
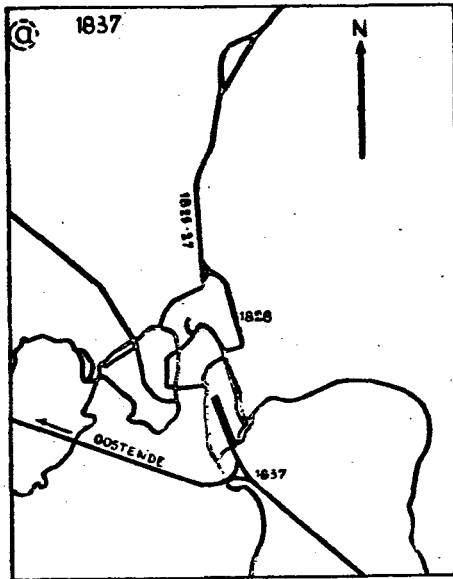
1 Maart : De koning vergezeld van de prins en de prinsessen brengt een bezoek aan de vijfjaarlijkse bloementoonstelling. Daarna bracht het vorstelijk gezelschap een bezoek aan de tentoonstelling van de prijzen van de tombola ingericht door de Zonder Naam. 's Avonds woonden ze een voorstelling in de opera bij, waar het stuk Charles V van Van Peene en Miry werd opgevoerd.

29 Maart : Toewijzing van een schoonen Koorn-Windmolen tevens dienende voor rijstpelderij met 17,30 aren grond. Gestaan en gelegen buiten de Kortrijksche Poort. In voorgaande zitting maar verhoogd tot 2800 F.

Te Huur. Een herberg Louis XIV met een danszaal genaamd Apollon buiten de Kortrijksche Poort.

1 April : Vandaag had eindelijk de officiële ingebruikneming van de verbinding tussen het station en het stapelhuis plaats. Een trein voerde de overheden van het dok naar het station. Hier was het muziekkorps van de pompiers opgesteld. Deze verbinding betekende een grote verbetering voor het goederenverkeer en zal in gebruik blijven tot de aanleg van de Ringspoorweg in 1872. (over Ledeberg en Gentbrugge). In 1857 werden op de verbinding station-dok vervoerd :

Van station naar dok : 1011 geladen wagens +293 ledige wagens	
wagens =	1304
Van dok naar station : 493 geladen wagens en 719 ledige	
wagens =	<u>1212</u>
	2516

Ontleend aan : Gent, een stedenaardrijkskundige studie door M.E. Dumont.

9 April : De Gentenaars Van der Vennet, sergeant en K. Van Londerzeele zijn als militair in Hollands Indië overleden. Tot 1900 namen heel wat Gentenaars dienst bij het Nederlands leger; na een aantal dienstjaren genoten ze een pensioen. "Hij gaat naar de Uust" zegden de Gentenaars.

10 April : Sedert een drietal jaar heeft men een merkbare verbetering van de aardappelen kunnen vaststellen. Men hoopt, dat de aardappelziekte die sedert 1845 de plant beschadigde, eindelijk zal verdwenen zijn.

Te bekomen : goede aardappelen aan de prijs van 4 F. per honderd kg. Alle maandagen, woensdagen en donderdagen van 9 tot 11 uur onder het Justitiepaleis.

13 April : De huidenmarkt, die alle jaren in onze stad op het einde van de Goede Week 's nachts plaats heeft in de herbergen rond het Vleeshuis, was donderdag aller levendigst. Vele verhandelingen zijn gedaan met een opslag van ongeveer tien frank per ossenhuid.

17 April : Zaterdag heeft de stedelijke politie een grote jacht gemaakt op de melkvervalsers. De huizen op de Ketelbrug zullen worden afgebroken.

21 April : De gemeenteraad besluit vanaf 1858 de jaarlijkse veewedstrijd te houden op de nieuwe veemarkt. Tevens zal de paardenmarkt, die tijdens de halfvasten gehouden werd op de Kouter verplaatst worden naar de veemarkt.

29 April : Aan de verkiezing voor de burgerwacht hebben 1200 personen geen deel genomen. De deelname was verplicht. De tamboermajoor, die de bediening van deurwaarder bij de tuchtraad waarneemt, zal alzo ongeveer 600 F tot 900 F ontvangen.

1 Mei : In de herberg Den Groenen Hond achter het stadhuis is een maatschappij van oud-gedienden van Willem I gesticht.

15 Mei : Op 12 mei overleed Hipp. Schamp, grondeigenaar, wonende in de Veldstraat (huidig huis Caron), oud 53 jaar. Hij behoorde tot een van de oudste en achtbaarste families van Gent.

17 Mei : Heden werd de spoorweg Gent-Oudenaarde plechtig in gebruik genomen. Te Eke, Zingem en Eine hadden plechtigheden plaats. Deze lijn was zeer belangrijk voor de streek van Oudenaarde. Te Gent had de inhuldiging plaats van de nieuwe Verlorenbroodbrug. De voormalige brug was enkel voor voetgangers bruikbaar; thans is het verkeer met rijtuigen toegelaten.

27 Mei : Het water van de Leie is sedert enkele dagen zo zwart als inkt.

30 Mei : Dit wordt een lange geschiedenis. Prof. Luykx schrijft, dat in 1857 de oude wetgeving uit de Franse tijd op de liefdadige instellingen, die bepaalde dat de goederen van de armen uitsluitend door het Liefdadigheidsbureau en door het Bestuur der Burgerlijke Godshuizen mochten beheerd worden, in onbruik was geraakt. Er werd sedert een ganse tijd toegestaan, dat kloosters bij testament werden aangeduid om deze goederen te beheren. Minister De Decker diende een wetsontwerp in om aan deze feitelijke toestand een wettelijke vorm te geven en voorzag dus liefdadige stichtingen onder privaatsbeheer. "De liberalen, vooral Frère-Orban, waren verwoede tegenstanders van die wet, omdat ze vreesden dat deze wet de kloosters zou verrijken" schrijft prof. Luykx. De debatten in de Kamer waren zeer hevig; op 27 mei werden een aantal artikelen goedgekeurd. Te Brussel braken onlusten los. Frère-Orban slaagde er in dat afvaardigingen van de twee partijen bijeen kwamen en er werd besloten de verdere bespreking van het wetsontwerp te verdagen.

Wat gebeurde er nu te Gent ?

Op vrijdag 29 mei rond negen uur 's avonds had zich een grote volksmenigte aan het station verenigd om de aankomst van de trein uit Brussel op te wachten. De Gentse volksvertegenwoordigers, waarbij burgemeester Delchaye waren echter te Brussel gebleven. Daarna trok de menigte in stoet naar het stadscentrum. Volgens de Gazette van Gent behoorden de betogers tot de burgersstand. Op de Kouter gekomen steeg van alle kanten geroep op ; "Leve de Koning ! Leve de grondwet !" Daarna trok de menigte naar het huis van de burgemeester, alwaar men floot, huilde en riep : "Weg met de valsaards". Ten slotte trok de stoet naar het bisschoppelijk paleis, alwaar het Profundis werd gezongen. De massa trok dan opnieuw naar de Kouter onder het zingen van de Brabançonne en de Chant des Girondins. Rond halfelf ging de samenscholing langzaam uit een.

De volgende dag, zaterdag 30 mei, kwam een bataljon soldaten gekazerneerd op Sint-Pieters naar het stadscentrum. Talrijke troepen doorkruisten de stad en tot laat in de nacht hoorde men de draf van de ruitery. Ook op zondag patrouilleerden verscheidene compagnieën door de stad. Rond tien uur 's avonds vormde zich opnieuw een optocht, die aan de woning van de burgemeester ging roepen en fluiten. Op de Kouter had de ruitery enkele malen de menigte uiteengedreven.

Op maandag 1 juni werd de burgerwacht opgeroepen om de rust te handhaven. Tevens verscheen er een proclamatie van de burgemeester, waarbij elke verzameling van meer dan vijf personen werd verboden. Het leger was geconsigneerd. De burgerwacht bezette het stadhuis, het oud tribunaal in de Volderstraat, het gouvernements-hotel en het beluik St.-Agnete. Drie eskadrons kurassiers van Brugge kwamen het garnizoen van Gent versterken. De bevolking van de stad Gent stond zeker op geen goed blaadje te Brussel.

Op 5 juni lezen we in de Gazette van Gent : "De rust is ten volle in onze stad hersteld. De bewoners van de voorgeborchten hebben de altijd zo onaangename last van de militaire logementen gehad voor de drie eskadrons ruitery. Men zegt zelfs dat de militairen geen biljetten in regel hadden."

Op 7 juni keerden de kurassiers naar Brugge terug.

Hiermede was de zaak voorbij. Maar er waren gevolgen : op nationaal plan, die we verder zullen behandelen en op lokaal plan. De vraag was : Wie was verantwoordelijk voor de tussenkomst van het leger ? De liberale en de katholieke kranten voerden hierover een scherpe polemiek.

De zaak werd natuurlijk ook behandeld in de gemeenteraad. Burgemeester Delehay verklaarde op 6 juni : "Op zondag heb ik twee opeisingen gedaan : aan het leger en aan de burgerwacht. "Maar Callier stelt de vraag "De burgerwacht is pas op maandag tussengekomen; het leger reeds op zaterdag. Door wie werd het leger opgeroepen ?" Hierop antwoordde de burgemeester "door de politie". Op 27 juni : nieuwe bespreking. De oppercommissaris van de politie van Gent zou aan de generaal niets anders gevraagd hebben, dan de hoofdwacht met enige manschappen te versterken en enige manschappen meer dan naar gewoonte ter beschikking te stellen. De militaire overheid zou dus uit eigen beweging het ganse garnizoen onder de wapens hebben geroepen. De tussenkomst van het leger was dus onregelmatig. Op 25 juli aanvaardt de gemeenteraad een motie, waarbij de tussenkomst van het leger op 31 mei onwettelijk wordt verklaard. Indien dit juist is zou tegen de bevelvoerende generaal een sanctie moeten genomen worden. Maar een K.B. van 31.8.1857 vernietigt het besluit van de gemeenteraad van 25 juli. In het besluit wordt de brief van de politiecommissaris vermeld, waarin te lezen staat : "De burgemeester afwezig zijnde gelast mij u te verzoeken de hoofdwacht te verdubbelen". Hieruit besluit de minister "Een formeele opeising is, men kan het niet ontkennen, in naam van den burgemeester door

de politiecommissaris gedaan". Verder zegt de minister dat eens de hulp van het leger werd gevraagd, het leger zelf beslist over de te nemen maatregelen. Het is duidelijk, dat burgemeester Delehaye aan de gemeenteraad onnauwkeurige verklaringen heeft verstrekt.

Le Bien-Public stelt voor een ere-degen te schenken aan generaal Capiaumont; de intekenlijsten brachten meer dan 6000 F op. Generaal Capiaumont, die aldus te veel zal betrokken worden in de politieke twisten, zal op 4 september meedelen, dat hij door het besluit van de minister in zijn eer hersteld is en de ere-degen niet kan aanvaarden. De generaal vraagt het ingezamelde bedrag te schenken aan een liefdadig werd ten voordele van oud-militairen.

2 Juni : Te Koop. Een grote eigendom, een van de schoonste nijverheidsinstellingen van Gent, bestaande uit :

- a) twee spinnerijen voor vlas en katoen, vijf verdiepingen, met twee stoommachines van 30 en 70 P.K. Ovens, magazijnen, droogkamers, werkplaatsen.
- b) al de machines
- c) een woning Sint-Pietersnieuwstraat 1
- d) twee grote woningen Sint-Pietersnieuwstraat 3 en 5
- e) twee schone woningen Sint-Pietersnieuwstraat 7 en 9
- f) een groot huis Lamstraat 113

Totale oppervlakte : 4 593 m².

Deze eigendom behoorde toe aan De Gand-Vanderschueren en werd verkocht op 19 juni aan De Breyne-Brasseur, katoenfabrikant en aan Van de Kerchove, constructeur, voor 421 000 F. (Le Bien Public : 2 en 22 juni 1857) De fabriek zelf was gelegen in de Korianderstraat 4.

Uit deze gegevens blijkt :

- a) het gaat hier om een familiaal bedrijf
- b) de textielnijverheid is zeer weinig kapitaal-intensief.

4 Juni : In zijn studie "Bijdragen tot de geschiedenis der Gentse arbeidersbeweging" vermeldt Scholl voor het jaar 1857 niet minder dan 16 stakingen. Begin 1857 werden in de textielfabrieken met de hand geschreven oproepen aan de spinners uitgedeeld om hun aan te zetten zich te verenigen. In maart 1857 werden de Broederlijke Wevers opgericht met Jan De Ridder als voorzitter. De vereniging had tot doel "vertroosting, steun en welvaart onder de medebroeders te verzekeren". Kort daarop werd ook een maatschappij van de spinners opgericht met Francis Bilen als voorzitter. Devreese merkt op, dat de beide verenigingen nog sterk beïnvloed werden door de opvattingen van de oude ambachten. In theorie waren de beide verenigin-

gen een soort "beurzen" (te Gent spreekt men nog van een ziekenbeurs). We willen er aan herinneren, dat de wet op de samenspanning de oprichting van de vakverenigingen verbood. In het reglement van de spinnersvereniging lezen we : "de maatschappij zal ondersteunen hare medebroeders die een ongeluk zullen ondergaan, door indraaien of door alle dergelijke onheilen. De maatschappij zal ook ter hulp komen hare leden, die bij gebrek aan werk, de stad verlaten zouden en de reiskosten niet bezitten".

De stakingen hadden plaats per fabriek en hadden loonsverhoging tot doel. Een eerste staking van de wevers bij Heyman op 4 mei had geen resultaat. Een maand later was er opnieuw een staking in dezelfde firma en na twee dagen gingen de wevers aan het werk zonder loonsverhoging. Een aantal arbeiders werden door de patroon ontslagen. In juni worden om de beurt in een achttal fabrieken gestaakt. Bij wed. Malfait kregen de wevers na twee dagen staken een kleine loonsverhoging. Op 11 juni schrijft de G. v. Gent : "Een blad deelt mede, dat verscheidene fabrikanten het werkloon der wevers verhoogd hebben". Op 13 juni staken een hondertal wevers bij Van Loo. Na een overeenkomst hebben de stakers na enkele dagen het werk hernomen.

We moeten hier nog vermelden, dat Emiel Moyson en Adolphe Dufranne op een zondag in juni 1857 een vergadering van de spinners bijwoonden. Een maand later zal E. Moyson Gent verlaten. Devreese wijst er op, dat de invloed van de beide studenten op de Gentse arbeidersbeweging en voornamelijk op Bilen belangrijk was.

10 Juni : In een herderlijke brief deelt bisschop Delebecque mede, dat op het einde van de maand plechtig het twaalfde eeuwfeest van de Heilige Livinus patroonheilige van de stad Gent, zal gevierd worden. De feesten hadden plaats op 28 en 29 juni te Sint-Lievens-Houtem en lokten een overgroot aantal bedevaarders. Kanunnik J.J. De Smet schreef een werkje "Het Leven van de Heilige Livinus" waarin ook het programma van de feestelijkheden wordt vermeld. Voor een volledig verslag : zie Le Bien Public van 2.7.1857.

12 Juli : Ter gelegenheid der Gentse Kermis zullen in de danszaal La Renaissance Sint-Pietersplein dicht bij de grote pomp luisterrijke dansfeesten en bals plaats hebben op 12, 13, 14 en 19 juli.

22 Juli : In de Broedermin verschijnen enkele artikels met als onderwerp "De Vlaemsche beweging en de politieke beweging". "De opbeuring van het Vlaemsche volk in Vlaenderen kan alleen door het Vlaemsch geschieden : zulks is onbetwistbaar".

26 Juli : Opening van een lucht ijzeren weg bij de bouw van de Sint-Annakerk. Boven de stelling heeft men een ijzeren weg aangelegd, die met een machine samenwerkt. In een keer kan door de hulp van twee mannen 3000 kg. bouwmateriaal op de hoogte van 30 meter boven de grond en op zijn bestemming worden gebracht. Deze nieuwe uitvinding, waarvan men de eerste maal in ons land gebruik maakt, biedt alle voordelen.”

28 Juli : Te Brussel huwt in het koninklijk paleis prinses Charlotte (7.7.1840) met aartshertog Ferdinand Maxmiliaan, broeder van de keizer van Oostenrijk.

10 Augustus : Een K.B. geeft aan de heren Parmentier en Van Hoegaarden de toelating een katoenspinnerij met stoom bewogen op te richten. (Grasfabriek)

15 Augustus : Koorn Windmolen met schoon woonhuis en grond te Gent buiten de Brugsche Poort. Openbare Verkoop. Houten koornwindmolen genaemd de Roomberg benevens schoon woonhuis sedert enige jaren nieuw gebouwd. Verhuurd voor 240 F. per jaar. Oppervlakte 910 m². Ingesteld voor 7 600 F. Tweede zitdag op 6 september.

22 Augustus : De beenhouwer Lippens uit de Mageleinstraat heeft van het stadsbestuur de toelating bekomen om als proef een eerste stuk vee te slachten in het nieuw slachthuis. Een muziekkorps heeft de os naar het slachthuis geleid. Het dier was versierd met linten, strikken en bloemen.

29 Augustus : De brik Emiel en Gustaaf is heden naar Riga vertrokken met een lading planten van de belangrijkste bloemenkwekerijen van Gent.

10 September : De groothertogin Helena van Rusland is gisteren met een gevolg van 24 personen in onze stad aangekomen en heeft de voornaamste monumenten, onder andere de twee begijnhoven bezocht. Om vijf uur is ze naar Oostende teruggekeerd.

16 September : De Gazette van Gent schrijft : “Seder eenige dagen heerscht er onder het werkvolk der katoenfabrieken te Gent eenige nog al groote gisting. De werklieden hebben een genootschap gevormd. Zie hier hoe ze te werk gaan. De fabriek waar de staking uitbreekt wordt door het lot aangewezen en de stakers worden gesteund door hun stielgenooten, die werken”. Na een dag staken kregen de wevers een kleine loonsverhoging bij Van Loo. Bij Delcroix duurde de staking twee weken; hier ook werd een loonsverhoging bekomen.

18 September : Men is bezig de Nederkouter meer dan een voet te verlagen om de helling van de vernieuwde Verlorenbroodbrug wat minder steil te maken.

19 September : De metselaarswerken aan de Ketelbrug worden ijverig voortgezet. Weldra zal men de nieuwe brug kunnen plaatsen. De nieuwe kaaien zullen een fraai uitzicht hebben en het was wenselijk dat de stad de werken kon doen voortzetten om de laatste sporen der sluizen van het Kuipgat en de oude vestingen, die daar een zeer lelijk zicht opleveren, te doen verdwijnen.

20 September : De werkrechtersraad is er niet in geslaagd een overeenkomst tussen de werklieden en hun patroons tot stand te brengen. De werklieden der fabriek Delcroix (Noordkaai 126) hadden toegestemd de arbeid te hervatten mits een opslag van 15 o/o boven de 10 o/o, die ze enkele maanden geleden reeds ontvangen hebben. Thans vragen ze 40 o/o. De patroon heeft zijn fabriek gesloten. Op 3 oktober lezen we : "De werklieden van de fabriek Delcroix hebben de arbeid hernomen. Er werd een vermeerdering van loon van 25 o/o toegestaan."

Op 10 oktober zal de Gazette van Gent meedelen : "Tijdens een vergadering van de katoenfabrikanten werd er besloten het dagloon van de wevers met 10 tot 12 o/o te verhogen vanaf 1 november, op voorwaarde dat ze het werk hernemen. Met de verhoging enkele maanden geleden verleend is de werkelijke verhoging van het dagloon 20 o/o tot 22 o/o."

Hiermede was de zaak echter niet af. De stakingen hadden geld gekost en de bijdragen werden van 10 centimes per maand op vijf centimes per week gebracht. Toch was de kas al spoedig leeg en er werd om steun gevraagd bij de textielarbeiders te Roubaix. Die stuurden 91,85 F op aan L. Sedeyn, de ondervoorzitter der wevers. Er werd een bedankingsbriefje gezonden, maar de bodē verloor het briefje en het kwam in de handen van de politie. In het vergaderlokaal van de wevers werden enkele personen aangehouden. Een groot aantal werklieden werden vervolgd wegens samenspanning. Op 18 november zal de boetstraffelijke rechtbank uitspraak doen : 12 beschuldigen, waaronder Bilen werden vrijgesproken; negen werklieden kregen acht dagen gevangenis, zes werklieden een maand, dertien werklieden twee maand, vijf drie maand; Jan De Ridder en Leopold Sedeyn plichtig aan aanstoking kregen twee jaar. Tien advocaten hadden de beschuldigen verdedigd. De Ridder en Sedeyn gingen in beroep, hun straf werd op een jaar gebracht. Er waren nog enkele andere

processen. Op zaterdag 31 oktober waren enkele werklieden van fabrikant Van Den Bossche wegens samenspanning veroordeeld tot straffen van 15 dagen tot drie maand. Nog in november zullen veertien draadjesmakers van Baertsoen wegens samenspanning veroordeeld worden tot acht dagen gevangenis. Hier willen we opmerken, dat de draadjesmakers niet door de fabrikant, maar door de spinners werden betaald.

27 September : Un décret de la sacrée congrégation de l'index vient de condamner plusieurs ouvrages parmi lesquels le volume publié par les étudiants de l'université de Gand sous le titre de Noord en Zuid, Academische Mengelingen. (Le Bien Public).

5 October : In een petitie aan de gemeenteraad beklagen de mestrappers er zich over, dat de stortplaats in het Spanjaardkasteel hun werd ontnomen. Volgens een verslag van de gemeenteraad van 4 juli waren te Gent ongeveer 350 vrije mestrappers; het waren meestal oude en gebrekkelijke mannen.

4 October : De gemeenteraadsverkiezingen zijn op komst. Door enkele liberalen, waaronder Willem Rogghé, Metdepenningen, dokter Brébart, Felix Boone, advocaat Dervaux werd het weekblad Baes Kimpe opgericht. In zijn Gedenkbladen vertelt Willem Rogghé heel wat over dit blad, waarvan hij de hoofdredacteur was. "Wij wilden de tegenpartij onder spot doen vallen en de trant van Baes Kimpe was zoo gekruid, zoo bijtend, dat hij zich daarvoor boven de polemiek der dagbladen van dien tijd scherp kenmerkte" schrijft W. Rogghé. Het weekblad werd verkocht voor vijf centimes en volgens W. Rogghé werden soms tot 10 000 exemplaren gedrukt, wat ons persoonlijk wel veel lijkt, ten ware het blad ook kosteloos werd uitgedeeld.

Er kwam natuurlijk een antwoord op Baes Kimpe. Op 27 november 1857 verscheen het eerste nummer van een katholiek spotblad Pierlala, dat echter reeds na de parlementsverkiezingen van december zal verdwijnen.

10 October : Een bond van oud-leerlingen van de gemeentescholen van Gent, het Van Crombrughe-genootschap werd opgericht.

14 October : Heden zijn de krankzinnigen van het gewezen convent der Alexianen op de Schokkebroedersvest en verzorgd door de Broeders van Liefde overgebracht naar het nieuw gebouw buiten de Brugse poort. (Het Guislain-gesticht)

24 October : De gemeenteraad besluit, dat van zodra het slachthuis

AENBELANGEND BERIGT.

De Burgemeester der stad Gent

Beveelt de werklieden aen zich te behouden binnen de strenge schikkingen der wet en voornamelyk zich van alle middels, welke het verlaten hunner werkplaetsen of fabrieken voor gevolg zouden kunnen hebben, te onthouden.

Die verlating, voortkomende uit eene onder hun aengegane verbinding, stelt het misdryf daer van samsenpanning, voorzien by de artikelen 415 en 416 van het strafwetboek, luidende als volgt :

« Art. 415. Alle samsenpanning van wege de werklieden om te gelyker tyde te doen ophouden van werken, het werk in eene werkplaets te verbieden, te beletten van er zich te begeven en er te blyven vóór of na zekere uren, en in 't algemeen om de werken te onderbreken, te beletten of in prys te verhoogen, indien er pooging of begin van uitvoering is geweest, zal gestraft worden met een gevang van eene maend ten minsten en van dry maenden ten hoogsten.

» De oversten of opstokers zullen met twee tot vyf jaren gevang gestraft worden.

» Art. 416. Zullen ook met de penen, by vorige artikel gebragt en ingevolge dezelfde onderscheidingen gestraft worden, de werklieden die boeten, verbod, opschorsingen of alle andere vervolgingen, onder welke benoeming het zyn moge, zullen uitgesproken hebben, 't zy tegen de bestuerders van werkplaetsen en ondernemers van werkingen, 't zy de eene tegen de andere.

« In het geval van het tegenwoordig artikel en hetgene van het vorig artikel, zullen de oversten of opstokers, na het verloop hunner straf, onder de bewaking der hooge policie mogen worden gesteld, gedurende twee jaren ten minste en vyf jaren ten hoogste. »

Het is dus in hunnen intrest dat de Burgemeester hun aenbeveelt hem in de noodzakelykheid niet te stellen van hun te moeten vervolgen.

Gedaen ten stadhuize den 15 september 1857.

DELEHAYE.

G. 2356

1^e JAER. — N° 1.

ZONDAG 4 OCTOBER 1857.

BAES KIMPE

VERSCHYNT ALLE ZONDAGEN.

ABONNEMENTSPRYS :

VOOR GENT, per jaar . . . fr. 4-00.

VOOR ELDERS, » . . . » 4-50.

EELK NUMMER afzonderlyk » 0-05.

MEN SCHRIFT IN :

TEN BUREELE VAN DEN UITGEVER,

In den Kleinen Ram, N° 2,

by de voornaemste Boekverkoopers
en op de Postbureelen.

PRYS DER ANNONCEN :

15 centimen per regel.

Eén aengezicht is genoeg.
Heet voor de vuist.

BAES KIMPE.

Laet onze wallen
Niet overvallen,
Noch door geweld, noch
door verraed.
Vader Cars.

zal in gebruik worden genomen, het aan elkeen zal toegelaten worden rundsvlees in zijn woning te verkopen, iets wat voorafgaankelijk verboden was. Hierdoor zal de opbrengst van het vleeshuis gevoelig verminderen. Tevens beslist de gemeenteraad een derde aardappelmarkt op te richten op de Kalvermarkt.

29 October : In verband met de verkiezingen schrijft Le Bien Public : er zijn twee lijsten : "l'une patronée par les organes du voltairianisme et de la démocratie; l'autre : éloquente protestation contre les journées de mai et représentant les idées d'ordre et de conservation sociale si violemment attaquées de nos jours".

De verkiezingen hadden plaats op 27 oktober en dit na een verbitterde strijd. De liberale lijst behaalde al de te begeven zetels. Door de 3497 ingeschreven kiezers werden 3039 geldige stemmen uitgebracht.

Dubois J. advocaat	2088 stemmen
Neyt Ad. suikerrafinadeur	2061 stemmen
De Cock Aug. koopmaan	2096 stemmen
Antheunis Ch. advocaat	2047 stemmen
De Leu Am. koopman	2036 stemmen
Dehemptinne Jules fabrikant	2042 stemmen
Lebègue Ch. advocaat	2053 stemmen
Lammens Hipp. advocaat	2095 stemmen
Van Aekbroeck Max. raadsheer	2078 stemmen
de Kerchove-Delimon grondeigenaar	1996 stemmen
Guequier-De Coster geneesheer	1987 stemmen
De Maere-Limnander bijzondere	2023 stemmen
Hebbelynck Fr. advocaat	1996 stemmen
Colson Ch. brouwer	1982 stemmen
Van Acker Bern notaris	2014 stemmen

De lijst - burgerlijk genootschap - (katholieke lijst) met als lijstaanvoerder Jules de Saint-Genois en met meestal weinig bekende personen behaalde van 913 tot 1194 stemmen.

Als gevolg van deze uitslag diende Delehaye als burgemeester, Kervijn de Volkaersbeke als schepen en De Baets als gemeenteraadslid hun ontslag in. Er komt nu een homogeen liberaal college en dit tot einde 1908. De gemeenteraad telt in 1858 nog enkele katholieke leden, die na de verkiezingen van 1860 zullen verdwijnen, vanaf 1860 zal ook de gemeenteraad homogeen liberaal zijn tot 1895, jaar waarin het algemeen meervoudig stemrecht zal worden ingevoerd.

Op 21 december 1857 werd Charles de Kerchove benoemd tot burgemeester. Hij zal dit ambt bekleden tot einde 1881. De Verenigde

ABONNEMENTSPRYS

Voor Gave per blad 4 Cent^{en}

Voor elders . . . 5 . . .

*Alle mededeelingen en bezwaren
moeten vrachtery
op het Kerkhufftegezonden worden.*

PIERLALA
Verschynst als het hem beloft

MEN SCHRYFT IN

*Ten Bureau van den uitgever, by
de Boekverkoopers en op de
Postburelen.*

*het Bureau van PIERLALA se
alijd open, om dat se alijd
vrees op het Kerkhuffte.*

*Voor landstreek en Vadersland
wordt er gesproken met eenich vrees
Wacht u van de Kerkhuffte.*

PIERLALA.

Werklieden, de Melomanen en de Koormaatschappij brachten de nieuwe burgemeester een serenade. Sommige huizen waren versierd met transparanten. Bij een blikslager kon men het volgend opschrift lezen :

Wij hebben ze doen verhuizen
Uit onze stad van Gent.
Ik maakte een groote buize,
En elk die kreeg een end.

Bij een apotheker hing het opschrift :

Menschen, zoud er niet van beven !
Van eene pil stierven er zeven.

En een kleermaker dichtte :

Ik ben nogal straf verblijd,

Maar 'k vreeze nu voor slechten tijd
 Want treffelijke heeren
 En doen geen kazakken keeren.

16 November. Botterie Royale
 Kouter 31 Gent.
 G. Van den Bos-Poelman

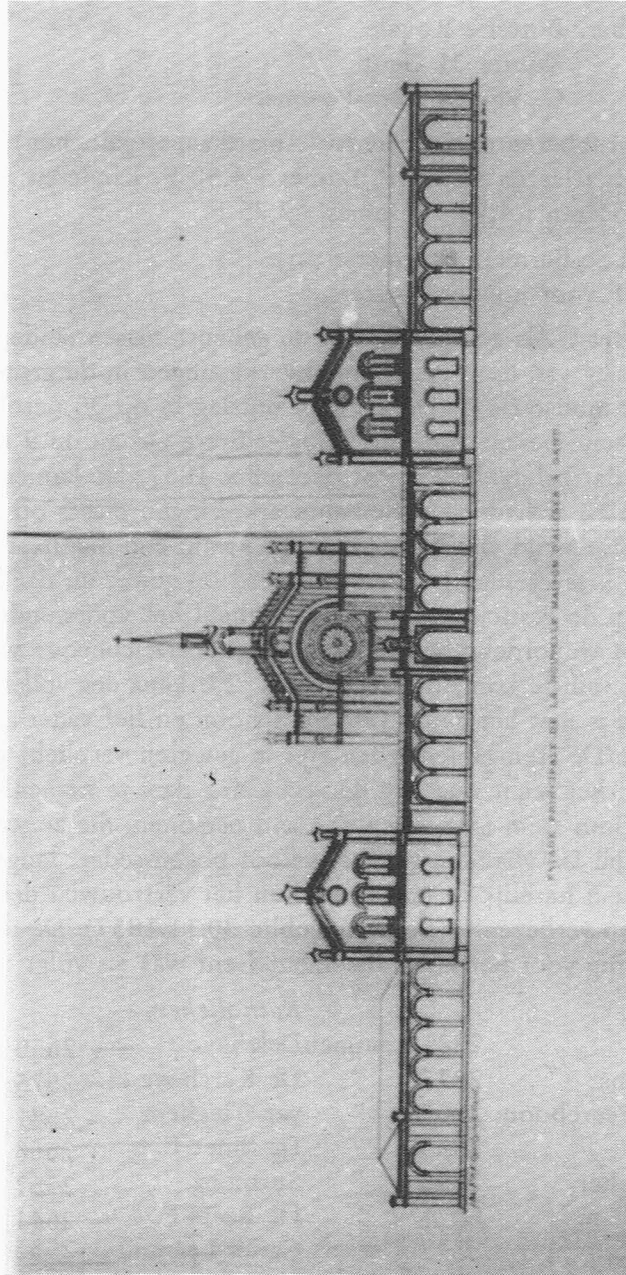
4000 paar rubberen overschoenen (Amerikaanse galochten)
 1° kwaliteit : Heren : 7,50 F, Dames : 4,50 F, Kinderen : 3,25 F
 2° Keus : Heren : 4,75 F, Dames : 2,75 F.

Van Loo-Bernier, Tavenierstraatje.
 3,50 F voor honderd oesters.

10 December : Als een gevolg van de gebeurtenissen einde mei en van de uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen in de grote steden, diende het ministerie de Decker zijn ontslag in op 30 october. Er kwam nu een liberaal ministerie Rogier-Frère Orban op 9 november, ministerie dat zal aanblijven tot december 1867. De kamer werd ontbonden en er hadden parlamentsverkiezingen plaats op 10 december 1857. De strijd was weer hevig. Er kwam een manifest van de katholieke kiesvereniging, waarin er werd op gewezen, dat het wetsontwerp op de gestichten voor liefdadigheid het voorwendsel was geweest tot wanordelijkheden. Ook bisschop Delebecque wees op het belang van de komende verkiezing. "De keus der volksvertegenwoordigers is met het geluk van ons schoon en lief vaderland nauw verbonden. De stemgerechtigden zijn in geweten verplicht gebruik te maken van het recht met aan de verkiezing deel te nemen. Verders mogen ze hun stem niet geven dan aan personen, die ze waarlijk waardig zijn. De vijanden van het geloof pogen sedert lange tijd de geestelijkheid hatelijk te maken en hun het vertrouwen der gelovigen te doen verliezen". (Le Bien Public 30.11.1857). De uitslag van de verkiezing voor het arrondissement Gent was als volgt :

<i>Liberalen.</i>		<i>Katholieken.</i>	
Manilius	2881 stemmen	Delehaye	2650 stemmen
Jacquemijns	2875 "	De Kerchove H.	2575 "
Van den Peereboom	2807 "	van Tieghem	2581 "
Neyt	2833 "	De Smet E.	2568 "
Vanderstichel	2805 "	Surmont	2557 "
De Bast Cam.	2871 "	De Baets P.	2641 "
Zaeyman	2848 "	Casier-Legrand	2555 "

De liberalen wonnen dus de zeven te begeben zetels. Als we de uit-

Voorgevel van het Guislaingesticht

slagen van de gemeenteraadsverkiezingen en de parlementsverkiezingen zouden vergelijken, bekomen we ongeveer de volgende tabel :

	Gent	Buiten	Totaal
Liberalen	2000	800	2800
Katholieken	1000	1600	2600

We stellen vast :

- a) het stemmenoverwicht van de stad Gent in her arrondissement
- b) de politieke tegenstelling tussen de stad en het platteland.

Het nieuw parlement telde 70 liberalen tegen 38 katholieken.

Onderzoeken we thans nog de evolutie van de broodprijzen.

	4.1	26.2	29.3	10.5	28.6	8.8	25.10	27.12
<i>Intra-muros :</i>								
Gebuild	39	37	36	37	40	37	34	33
Ongebuid	32	29	30	31	33	31	28	26
Roggebrood	19	18	17	18	18	17	17	15
<i>Extra-muros :</i>								
Gebuild	38	36	35	36	39	36	33	32
Ongebuid	29	26	27	28	30	28	25	23
Roggebrood	18	17	16	17	17	16	16	14

In vergelijking met vorige jaren is de broodprijs gevoelig gedaald. De Gazette van Gent is van oordeel, dat 1857 een goed jaar was en dat de grote kwalen, nl. de bedelarij en het pauperisme gevoelig zijn afgenomen. Dit blijkt trouwens uit het aantal personen, die steun ontvingen van het Liefdadigheidsbureau.

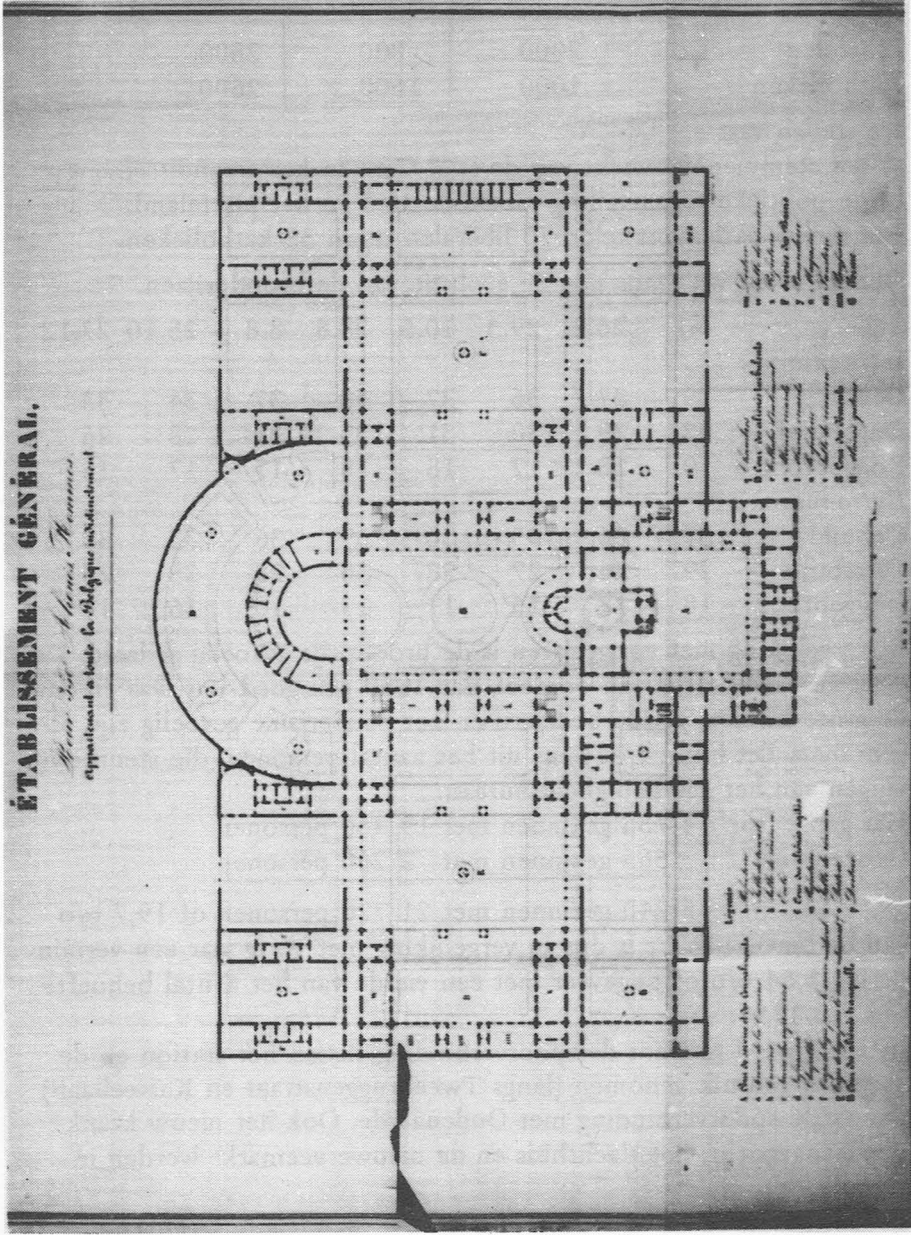
Het ganse jaar : 4 735 gezinnen met 19 460 personen.

Gedeeltelijk : 565 gezinnen met 2 260 personen

5 240 gezinnen met 21 720 personen of 19,7 o/o van de bevolking. Er is dus in vergelijking met vorig jaar een vermindering 5,64 o/o of ongeveer met een vierde van het aantal behoeftigen van 1856.

In 1857 werd te Gent de spoorverbinding tussen het station en de haven in gebruik genomen (langs Tweebruggenstraat en Kasteellaan) alsook de spoorverbinding met Oudenaarde. Ook het nieuw krankzinnigengesticht, het slachthuis en de nieuwe veemarkt werden in gebruik genomen.

Er wat gebeurde er terwijl in de wereld ? Baudelaire publiceerde *Les Fleurs du Mal* en Flaubert zijn roman *Madame Bovary*. In Frankrijk stierven de dichter Alfred de Musset en de filosoof Auguste

Plan van het Guislaingesticht

Comte. Nog in Frankrijk schilderde Millet "Les Glaneuses".

M. STEELS

BRONNEN

1. Al de Gentse kranten van 1857.
2. Scholl S.H. : Bijdragen tot de geschiedenis der Gentse arbeidersbeweging. Deel 1 : 1815-1875
3. De Weerdt D. : De Gentse textielbewerkeren en arbeidersbeweging tussen 1866 en 1881.
4. Devreese D. : Nog voor de eerste Internationale : socialist en flamingant. Franciscus Kapneus Bilen (1819-1881) in Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent. Nieuwe reeks. Deel XXII 1968.
5. Avanti : Een terugblik
6. Een Vriend der Waarheid. (naamloos, zonder jaartal) B.R.U.G. : G 9396 (1)
7. Wouters Hubert : Documenten betreffende de geschiedenis der arbeidersbeweging (1853-1865).
8. Rogghé Willem : Gedenkbladen 1898.
9. De gemeenteraadsverkiezingen hadden plaats op 27 oktober 1857 en niet op 27 september 1857 zoals Destanberg en Fris V. (De Historische Persoonsnamen der straten van Gent) verkeerdelijk meedelen.
10. Pr. Claeys : La loi des couvents et les élections de 1857. (Notes et Souvenirs III blz. 43).

SCHRIJVERS EN LEZERS OMTRENT DE BOTERMARKT (1)

In het januarinumnummer van G.T. verscheen van de hand van M. Lievens een omstandig en kwistig geïllustreerd artikel *De Sint-Jorisgilde te Gent*.

Graag zouden we u dit opstel zien herlezen. Niet in de laatste plaats om u voor te bereiden op de lektuur van een wellicht minder omvangrijk verhaal dat u hieronder aangeboden wordt.

Op blz. 25 van genoemd artikel prijkt een plattegrond van een huizenblok waarvan het voornaamste pand de St.-Jorisgilde is, zoals die er ongeveer moet uitgezien hebben op het einde van de 18de eeuw. De westelijke kant van het blok kijkt op de Botermarkt, die toen nog Paradeplaats (2) genoemd werd. De tegenovergelegen kant is ingenomen door het Stadhuis en een in het najaar van 1960 afgebroken kleinere groep woningen. Laat ons met uw goedvinden dat grote huizenblok eens extra bekijken. Van links beginnend, dus vanaf de hoek van de Hoogpoort, maken we achtereenvolgens kennis met een gebouwtje aangeduid als *Chapelle au dessous boutiques* en een ander